

Rīgā, 2015. gada 23. decembrī

Nacionālajai elektronisko
plašsaziņas līdzekļu padomei

**SIA “Latgales televīzijas”, SIA “Skrundas TV”, SIA “Televīzijas studija “TV
Spektrs””, SIA “Valmieras TV” novadu ziņu sižetu sabiedriskā pasūtījuma
īstenošanas valsts SIA “Latvijas Televīzija” 2015. gada 3. ceturkšņa izvērtējums**

Izvērtējuma objekts ir 300 ziņu sižeti, katrs 2 minūšu garumā, kurus no 2015. gada 1. jūlijam līdz 30. septembrim sagatavoja SIA “Latgales televīzijas”, SIA “Skrundas TV”, SIA “Televīzijas studija “TV Spektrs””, SIA “Valmieras TV” izvietojumam Latvijas Televīzijas (LTV) raidījumā “Dienas ziņas”.

Balstoties uz 2015. gada 2. ceturkšņa izvērtējumā secināto un tā apspriedē Nacionālajā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomē (NEPLP) š.g. 23. jūlijā toreizējās LTV satura redaktore Ritas Rudušas apstiprināto, ka vietējās un reģionālās televīzijas, pildot šo sabiedriskā pasūtījuma daļu, darbojas kā LTV asociētās televīzijas, 3. ceturkšņa izvērtējumam kā priekšmets izvēlēts novadu ziņu sižetu sabiedriskā pasūtījuma īstenošanai tēmu struktūra.

Vietējās un reģionālās televīzijas, veidojot ziņu sižetus LTV ziņu raidījumiem vairāku gadu garumā, ir gājušas garu attīstības ceļu, pilnveidojot produkta kvalitāti atbilstoši sabiedriskā pasūtījuma izpildes prasībām, kā arī LTV Ziņu dienesta redakcionālajiem standartiem.

Vietējo un reģionālo televīziju ziņu sižetu veidošana LTV raidījumam “Dienas ziņas” notiek atbilstoši NEPLP izstrādātajam Nolikumam, kas nosaka konkursa uz sabiedriskā pasūtījuma organizēšanas un vērtēšanas kārtību, kā arī trīspusējiem līgumiem.

Par novadu ziņu gan kvalitāti, gan pieprasījumu liecina fakts, ka raidījuma auditorija ir vairāk nekā divas reizes lielāka nekā LTV 1. kanāla vidējie rādītāji. TV skatīšanas paradumu pētījumi liecina, ka šī raidījuma vidējā konkurentspreja arī ir vairāk nekā divas reizes lielākā nekā vidēji kanālam (*commercial share*).

Katru ceturksni NEPLP un sabiedriskā pasūtījuma izpildītāju vajadzībām ir veikti izvērtējumi. Kā priekšmets ir bijusi izvēlēta veidoto ziņu sižetu atbilstība kvalitatīvas žurnālistikas prasībām; tika analizēta ziņu sižeta režija, īpašu uzmanību pievēršot kadrējuma jautājumam informatīvi saturīgu attēlu iegūšanai. Tika vērtēti gan citātu / sinhronu iegūšana un izmantošana ziņu sižetos, gan aizkadra teksta un *stand-up* valodnieciskie aspekti.

Kopumā šī sabiedriskā pasūtījuma daļa, kuru vietējās un reģionālās televīzijas īsteno LTV Ziņu dienesta vajadzībām, vērtēta pozitīvi, atzīstot atbilstību arī Ziņu dienesta standartiem.

Ik ceturkšņa izvērtējumi ietver arī kritiskas piezīmes, dažādas rekomendācijas, kas norāda uz nepieciešamību laiku pa laikam veikt izvērtēšanu, kā priekšmetu izvēloties kādu no augstākminētā.

Tomēr “Dienas ziņu” nozīme, pildot sabiedrisko pasūtījumu, ir diezgan liela un nopietna, lai paliktu bez tematiskās struktūras analīzes.

Ziņas no Latvijas novadiem veido un uztur nacionālo idenitāti, ko arī nosaka kā vienu no sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 71. panta 10. punkts.

Pamatojums tādai izpratnei par novadu ziņu piedāvāto stāstījumu kā kādu diskursu, kā arī par novadu ziņu nozīmi sabiedriskajā pasūtījumā var sniegt Klintas Ločmeles promocijas darbs (doktora grāda iegūšanai) “Lauku diskurss presē latviešu valodā Latvijā (1989–2012)”.

http://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/Locmele_Klinta_2014.pdf

Pētot tādus jēdzienus kā “lauki”, “nācija”, “nacionālā identitāte”, “komunikācijas nozīme nācijas (re)iztēlošanā” autore caur lauku diskursu medijos atbild arī uz problēmjaudājumu “Latvijas lauki un latviešu nacionālā identitāte”.

K.Ločmeles pētījuma dažādos laika posmos identificēti vairāki diskursi un apakšdiskursi, kuri var kalpot par zināmām vadlīnijām, analizējot mūsdienu novadu ziņu lomu nacionālās identitātes veidošanā. (Veidotais lauku diskurss ir saprotams kā publikāciju par laukiem teksts un tā konteksts, kas attēlo pasauli vai kādu tās jomu).

Sākotnējās izvērtējuma ieceres bija sagrupēt 300 novadu ziņu sižetus, kas ir sagatavoti un pārraidīti 3. ceturksnī, atbilstoši augstākminētā zinātniskajā darbā identificētajiem diskursiem.

Tas dotu iespēju salīdzinošā analīzē izvērtēt trīs mēnešu "lauku" diskursu LTV raidījumā "Dienas ziņas".

Tomēr sākotnēja *feasibility study* (iespējamības izpēte) parādīja, ka 2015. gada "lauku" diskurss un apakšdiskursi tikai daļēji veido līdzību ar zinātniskajā darbā identificētajiem.

Zināma daļa no 3. ceturksnī veidotiem un pārraidītiem novadu sižetiem ietver vēstījumus un komponentus, kuri nosaka piederību pie vairākiem diskursiem.

Lai izvairītos no subjektivitātes, izvērtējot 3. ceturksni, iespējamie diskursi un apakšdiskursi tika apvienoti lielākās grupās, kurām kopumā ir vairāk atbilstoši 3 mēnešu laikā veidotie un raidījumā "Dienas ziņas" pārraidītie sižeti.

Tā, piemēram, vairāki identificētie sižeti turpina apvienoto diskursu "Lauku lejupslīdes diskurss / Lauku (a)izmiršanas diskurss / Zemnieku saimniecību iznīkšanas diskurss".

Kā visspilgtākais piemērs var tikt minēts TV Spektrs sagatavotais sižets "Pēdējie no Vilkaļu sādžas" (2015.gada 6. jūlijā). Sižetā ir stāstīts par Lietuvas pierobežā esošo ciematu Vilkaļi, kur palikuši tikai seši iedzīvotāji. Lai gan visi jau ir cienījamos gados, pārvākties kur citur negrasās, sakot, ko tad darīšu dzīvoklī, šeit laukos labāk. Tādējādi sižetā saskatāms arī lauku cilvēku morāles koda diskurss.

Līdzīga diskursu saplūšana ir vērojama arī vairākos sižetos. Ilustrēsim to ar diviem. "Trūcīgās ģimenes izmanto iespēju iekopt savu dārzu" (2015. gada 16. jūlijā), Latgales Reģionālā TV. Sižets ir turpinājums stāstam par Latvijas Sarkanā krusta Rēzeknes komitejas Norvēģijas sadarbības partneri. No Norvēģijas saņemti tūkstoš eiro 12 trūcīgajām ģimenēm, lai tās varētu iekopt savus dārzus, izaudzētu pārtiku ģimenei. Viena no sižetu varonēm – daudz bērnu ģimeņu māte stāsta, ka dārza darbos ir iesaistīti visi bērni un katram ir savas pienākums.

Savukārt sižetā "Truškopības nozarei trūkst attīstības iespēju" (2015. gada 27.augustā), ko sagatavoja Aizputes televīzija, ir stāstīts par Latvijas truškopību kā senu tradīciju, kura pēdējos gados atdzimst, bet balstās uz pašu audzētāju entuziasma. Nozares attīstību bremsē gan finansiālā atbalsta, gan kooperācijas trūkums, kas traucē legāli realizēt izaudzēto produkciju. Tomēr Aizputes novada Kalvenē pulcējušies Kurzemes trušaudzētāji ir gatavi stāties pretī visām grūtībām.

Tomēr nevienmēr lauku iznīkšanas diskurss savijas kopā ar lauku cilvēku morāles

koda diskursu. TV Spektrs sagatavotais sižets “Zemgalē divdesmit pedagogu vakances” (2015. gada 8. jūlijā) nav vienīgais, kurš vēsta par situāciju lauku skolās kā indikāciju situācijai laukos: Zemgales skolās joprojām ir vairāk nekā divdesmit pedagogu vakances, bet skolotājus atvilināt uz lauku skolām ir gandrīz neiespējami.

“Likvidēta Skrundas profesionālā vidusskola” (2015. gada 1. septembrī), Skrundas TV. Skolas likvidēšanas iemesls ir nelielais audzēkņu skaits, tomēr nav skaidrības, kas notiks ar tukšajām ēkām, kur darbu atradīs likvidētās skolas darbinieki.

“Slēgtās profesionālās vidusskolas kompleksa nākotne” (2015. gada 24. septembrī), Vidzemes TV. Cerīgākā situācija ir Gulbenes novadā, kur pašvaldība no likvidētā mācību kompleksa apsaimniekošanā ir pārņēmusi četras ēkas un sporta laukumu, ieplānojot ierīkot sociālās aprūpes centru.

Cilvēku apņēmība darboties arī lauku (a)izmiršanas apstākļos pieder gan pie apvienotā diskursa “Lauku lejupslīdes diskurss / Lauku (a)izmiršanas diskurss / Zemnieku saimniecību iznīkšanas diskurss”, gan arī pie lauku cilvēka morālā koda diskursa. “Pansionāts Raunā plāno atsākt darbu rudenī” (2015. gada 1. jūlijā). Vidzemes TV žurnālisti stāsta par Raunas draudzi, kuras, neraugoties uz Labklājības ministrijas lēmumu pārcelt pensionāta iemītniekus citur, tomēr nolēma nepadoties un atjaunot pensionāta darbību.

Sargājot laukus no izmiršanas, reģionālās televīzijas norāda uz problēmām, kuru risināšanai jāiesaistās gan pašvaldībām, gan valstij.

Šopavasār slēgta Mālpils novada Sidgundas skola, bet joprojām nav skaidrības, kur bērni mācīsies. TV Spektrs sižetā “Sarežģītie skolēnu pārvadājumi” (2015. gada 21. augustā) ir stāstīts par to, ka pašvaldībām nav pienākums nodrošināt skolas transportu, lai nogādātu slēgtas skolas audzēkņus uz jaunizvēlēto mācību iestādi.

“Latvijā sarūk audžuģimeņu skaits” (2015. gada 20. augustā). Latgales reģionālā televīzija stāsta par to, ka Latvijā audžuģimeņu skaits pakāpeniski samazinās. Tajās šobrīd dzīvo ap 1200, bet bērnumamos - aptuveni pusotra tūkstoša bērnu. Sižets vēsta par to, kas darāms, lai uzlabotu situāciju.

Latgales reģionālā televīzija pievēršas arī citai tēmai – sižetā “Laukos jāsakārto infrastruktūra” (2015. gada 30. septembrī) stāstīts par Līvānu novada Rudzātu pagastā iedzīvotājiem, kuriem bija apgrūtināta piekļuve saviem īpašumiem pāri Ošas upei. Situācija krasi uzlabojusies līdz ar tilta uzbūvēšanu.

Katra no 4 sabiedriskā pasūtījuma izpildītāja sagatavotajos sižetos augstākminētos diskursus veido nevienmērīgi, tāda pat nevienmērība ir vērojama sadaļā pa mēnešiem. Kopumā šiem diskursiem ir veltīta aptuveni desmitā daļa sižetu.

Līdzīgu īpatsvaru ieņem sižeti, kuri veido lauku dabas bagātību diskursu. Īpaši ar tiem bija bagāts jūlijs, kad tika veidoti vairāki sižeti par dabas bagātību apdraudējumu.

“Virbupītē nonāk piesārņojums” (2015. gada 1. jūlijā). Šis Talsu TV sižets ir pieteikts ar vārdiem - “Šonedēļ gandrīz ik dienu tiek saņemtas ziņas par dažāda piesārņojuma nonākšanu vidē vairākās Latvijas vietās. Mazuta noplūdi šonedēļ konstatēja arī Talsu novada Virbupes ūdensnotekas rekonstruētāji.”

TV Spektrs gatavo vairākus sižetus par dabas bagātību apdraudējumu. “Attīrīšanas iekārtas netiek galā ar notekūdeņiem” (2015. gada 3. jūlijā) vēsta par situāciju Tukumā, Slocones upē un Šlokenbekas ezerā, kur attīrīšanas iekārtas nespēj attīrīt notekūdeņus. Tēmu turpina sižets “Šlokenbekas ezerā tūkstošiem beigtu zivju” (2015. gada 9. jūlijā), kurā vēstīts, ka piesārņojuma dēļ ezerā bojā gājuši tūkstošiem brekšu, raudu un līdaku. Pastāv bažas, ka piesārņojums varētu nokļūt arī septiņus kilometrus attāļajā Valguma ezerā un tālāk Kaņiera ezerā.

“Papes ezerā pētīs ūdens kvalitāti” (2015. gada 2. jūlijā). Aizputes TV šajā sižetā stāsta par ūdens kvalitātes mērījumu un meteoroloģisko novērojumu stacijas ierīkošanu 12 kvadrātkilometru lielajā ezerā, kurš ir Papes dabas parka nozīmīgākā vieta.

Par pozitīvām izmaiņām stāsta arī Latgales reģionālā televīzija – “Rekonstruē Lubāna ezera dambi” (2015. gada 2. jūlijā). Notiek Lubāna dambju rekonstrukcija, kas turpmāk aizsargās no plūdu draudiem 60 tūkstošu hektāru lielu zemes platību.

Ievērojamu vietu (aptuveni piekto daļu) ieņem sižeti, kurus varētu identificēt kā lauku – tradīciju krātuves diskursu veidojošus.

“Matīšos plāno atjaunot kultūras namu” (2015. gada 5. augustā). Savulaik celta par matīšnieku ziedojumiem, ilgus gadus stāvējusi neapsaimniekota vēsturiskā tautas nama ēka Burtnieku novada Matīšos. Vidzemes televīzijas sižetā stāstīts par novada pašvaldības plāniem ēku atjaunot, jo tā ir nonākusi domes īpašumā.

“Noskaidrotas gardāko kūku cepējas Zemgalē” (2015. gada 5. jūlijā). TV Spektrs veidotais stāsts par Bauskā aizvadītā konkursa "Latvijas gardākā kūka" pirmo reģionālo pusfinālu.

“Radošā vasaras skola Kuldīgā” (2015. gada 5. jūlijā). Skrundas televīzija savā

sižetā stāsta par Latvijas Mākslas akadēmijas studentu glezniecības plenēru Kuldīgā, kas jau kļuvusi par tradīciju.

“Plenērā piešķir otro mūžu būvniecības flīzēm” (2015. gada 16. jūlijā). TV Spektra sižets stāsta par pussimts mākslinieku un mākslas mīļotāju pulcēšanos Kandavas tradicionālajā plenērā, kas šogad notiek arī jau divdesmito reizi. Dalībnieki no iedzīvotāju sarūpētajām flīzēm veidoja mozaīku, kas izdaiļoja dzīvojamās ēkas sienu.

“Aizvadīts pirmais sklandraušu festivāls” (2015. gada 26. jūlijā) - Talsu TV sižets stāsta par slavenajam rausim, kas ir ierakstīts Eiropas garantētās tradicionālās īpatnības sarakstā, veltīto festivālu.

Par Baldones vēsturiskās sanatorijas parka rekonstrukciju stāsta TV Spektrs sižetā “Baldones sanatorijas parkā atjauno “Māras” skulptūru” (2015. gada 31. jūlijā). Šeit ir atdzimusi 1938. gadā uzstādītā tēlnieka Voldemāra Jākobsona “Māras” skulptūra.

Par tradicionālām krāšņām ziedu izstādēm stāsta Vidzemes televīzijas sižets “Rubenes baznīcā priecē lilijas un flokši” (2015. gada 24. jūlijā) un TV Spektrs sižets “Vecumniekos aizvadīti 10. liliju svētki” (2015. gada 13. jūlijā).

Zināma daļa no šī diskursa veidojošiem sižetiem stāsta par bērniem - “Mazie olainieši iepazīst muzeja darbu” (2015. gada 30. jūlijā), TV Spektrs.

80 gadu veca tradīcija ir vēstures skolotāju lauku semināram. Šogad tas norisinājās Kazdangas parka teritorijā, kur bijuši Livonijas laika apbedījumi un tika sākti arheoloģiskie izrakumi. Par to vēsta Aizputes TV sižets “Vēstures skolotāju lauku seminārs Kazdangā” (2015. gada 23. jūlijā).

“Ates muzejs svin trīsdesmit gadu jubileju” (2015. gada 22. jūlijā). Vidzemes TV vēsta par muzeju, kurā vienkopus atrodas Latvijas brīvvalsts laikā darbinātā lauku tehnika, zirgu inventārs un amatnieku darba rīki.

“Jaunpils baznīcā atjaunots vēsturiskais altāris” (2015. gada 9. septembrī) – šādu sižetu piedāvā TV Spektrs.

“Līvānos skandē tautasdziesmas” (2015. gada 19. septembrī). Jau otro gadu uz Līvānu galvenās ielas – Rīgas ielas notiek interesants pasākums: divu kilometru gara latgaliešu tautas dziesmu ķēde. No rokas rokā nodod milzīgu dziesmu kamolu, dalībnieki noskaita, nodzied vai nodejo kādu tautas dziesmu. To krāšanā piedalījās arī Latgales reģionālā televīzija.

Sākoties ogu lasīšanas sezonai, Olainē jau otro reizi notika “Dzērveņu festivāls”.

Par to 2015. gada 20. septembrī sižetu sagatavoja TV Spektrs.

Daļa no augstākminētajiem sižetiem veido arī lauku – atpūtas vietas diskursu. Šī diskursa tiešu veidošanu nodrošina tādi sižeti kā, piemēram, “Restaurē mazbānīša Kalnienans dzelzceļa staciju” (2015. gada 12. septembrī). Vidzemes TV stāsta par divdesmitā gadsimta sākumā celto Kalnienas dzelzceļa staciju, kas atrodas mazbānīša dzelzceļa posmā Gulbene-Alūksne. Restaurētajā ēkā plānots izvietot muzeju.

40 gadus viens no tūrisma objektiem Siguldā ir bijis Siguldas Panorāmas rats. Vidzemes TV savā sižetā “Siguldas panorāmas rats turpina darbību” (2015. gada 17. septembrī) stāsta par veikto tehnisko ekspertīzi, kurā atklājās, ka tas droši var kalpot vēl dažus gadus.

Lauku atdzimšanas diskursu veidojoši sižeti ieņem aptuveni desmito daļu un atspoguļo ļoti plašu darbības un notikumu spektru.

Piemēram, Talsu televīzijas sižets “Latvijā vēlas audzēt cietos kviešus” (2015. gada 7. jūlijā) stāsta par Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūtu, kurā šogad tiek pārbaudītas septiņas dažādas vasaras cieto kviešu šķirnes. Par to interesi izrāda lauksaimnieki.

“Veiks pētījumus kosmosa industrijā” (2015. gada 13. jūlijā). Vidzemes TV stāsts par Vides risinājumu institūtu, kas atrodas Priekuļos. Tur izstrādāti divi projekti, kuri guvuši visaugstāko novērtējumu Eiropas Kosmosa aģentūras izsludinātajā projektu konkursā. Institūta speciālisti turpmākos divus gadus strādās pie zemes virsmas un jūras pētniecības, papildinot Eiropas Kosmosa aģentūras orbītā palaisto satelītu darbu.

“Inkubators uzņem jaunus komersantus” (2015. gada 13. jūlijā). TV Kurzeme stāsta par to, ka Kurzemes Biznesa inkubators šobrīd savā apgādībā ir uzņēmis 23 jaunus komersantus.

Mazajiem veikaliem, kuri vēlas tirgot Latvijā ražotu pārtiku, grūtības rada atrast vietējos ražotājus – tādu secinājumu TV Spektrs izdara sižetā “Mazie ražotāji un tirgotāji nesatiekas” (2015. gada 14. jūlijā).

“Uzņēmēji iesaistīsies ceļa attīstībā” (2015. gada 9. septembrī). Talsu novada uzņēmēji rosināja visas iesaistītās puses sēsties pie viena galda un rast risinājumu Stendes–Mērsraga ceļa sakārtošanai, stāsta Talsu TV.

Vidzemes TV stāsta par kartupeļu cietes ražošanas uzņēmumu “Aloja Starkelsen” - sižets “Aug pieprasījums pēc bioloģiskās kartupeļu cietes” (2015. gada 7. septembrī).

Uzņēmums kļūst pazīstams pasaulē un šosezon iegūts sertifikāts cietes tirdzniecībai Ķīnā.

Kontraversiāla lauku attīstība atspoguļota TV Spektra sižetā “Sērenē plāno būvēt riepu pārstrādes rūpnīcu” (2015. gada 20. jūlijā), jo iecerētā rūpnīcas vieta robežojas ar vasarnīcu rajonu.

Lauku atdzimšanas diskurss ietver vairākus sižetus, kuros atspoguļo arī dažādas problēmas. Latgales reģionālās televīzijas sagatavotais sižets “Zemeņu audzētājiem šovasar neklājas viegli” (2015. gada 30. jūlijā) stāsta, ka vēsais pavasaris un vasara nav bijuši labvēlīgi ražai.

Viļānu novadā aizvadīta jau 16. Austrumlatvijas reģiona lauku diena, kas ik gadu pulcē aptuveni tūkstoš zemnieku – par to Latgales reģionālās televīzijas sižetā “Lauksaimnieki interesējas par modernu tehniku” (2015. gada 10. jūlijā). Dažu traktoru komforta līmenis līdzinās pat luksusklares automašīnas salonam, bet daudziem vietējiem zemniekiem trūkst līdzekļus novecojušās tehnikas nomainīšanai.

Kopumā 3. ceturksnī sižetu kopa veido lauku atdzimšanas diskursu, lauku cilvēku morāles koda diskursu, lauku – tradīciju krātuves diskursu, lauku dabas bagātību diskursu, lauku – atpūtas vietas diskursu.

Medija radošais menedžments ir radošā procesa vadības metode ar mērķi radīt kolektīva izveidoto produktu. Radošā procesa vadība ir balstīta uz plānošanu, t.i., vispārīgu darbības mērķu noteikšanu, tāpat uz stratēģisko menedžmentu.

Starp radošā stratēģiskā menedžmenta galveniem jēdzieniem ir gan ziņu sižetu formāti, gan ziņu filozofija (pamatprincipi).

3. ceturksnī identificētie diskursi varētu būt par pamatu tematiskās plānošanai novadu ziņu sižetiem ar mērķi nodrošināt pamatdiskursu: lauku – nacionālās identitātes vērtības diskursu.

Ar cieņu,

Aleksandrs Mirlins

RISEBA pasniedzējs